

Iz knjige sirot.

Josip Vandot.

XII.

inila je zlata pomlad in prišlo je lepo poletje. Vsa polja so valovila v bogatih travah in visokih žitnih bilkah. Solnce je pripekalo s sivkastega neba; a večeri so bili hladni in prijetni.

Ob večerih je hodil Andrejec po vrtu. Lepo je bilo tam ob visokih grmih. Tako prijetno so šumeli listi ob gostih grmih in so dehtele rože po gredicah. S kanglo v roki je hodil Andrejec po vrtu in zalival rožne gredice . . . Oj, v tem času pa sedi stric Grega pred leseno kočo tam na planini in kuha večerjo. Pastirji sedijo krog njega in poslušajo zlato povest, ki jo pripoveduje stric Grega, veliki planinski pastir. Dobro jim je pastirjem, in srce se jim smeje v sreči in prostosti. — Zakaj je vrgel on pastirsko palico strani in šel v tujino po žalost in nesrečo! Zakaj je šel!

Postavil je Andrejec kanglo na tla in se vsedel na klop. Glej, minilo je že pol leta in kaj se je naučil? Ničesar. Naravnost sovražil je tisto delo, ki mu ga je razkazoval mojster. Saj ni umel skoro nič. Vse potrpežljive besede gospodarjeve so padale na trdi kamen in niso obrodile nikakega sadu. Vedel je mojster dobro vse to; a gospa Amalija mu je poslala dečka, in v dolžnost si je štel, da ga izučí. Tako vsaj je rekel večkrat Andrejcu. In deček mu je mislil reči takrat: Pustite me, da grem na planino k stricu Gregi! Tam mi bo dobro.

A spomnil se je Andrejec gospe Amaliije. Kako bi bila žalostna, če bi prišel iz tujine! Veliko dobroto mu je izkazala, da ga je poslala v tujino, da se izučí. A slabo bi ji plačeval dobroto, če bi pustil vse in zbežal v domači kraj.

Zato pa se je silil Andrejec, z vsemi močmi se je silil k delu, ki ga je pričel sovražiti. Kako mu je bilo težko, je vedel le sam.

In potem razpor z gospo Nežičevo, pa vse samo zaradi razvajenega Slavkota! — Sedel je bil v soboto popoldne sam v delavnici in čistil zlat prstan. Pa je stopil k njemu Slavko in mu rekel zapovedujoče: „Daj mi prstan, da pogledam, kakšen je.“

„Ne dam ti ga,“ je odgovoril Andrejec. „Pa če se tudi na glavo postaviš! Da veš, ti Slavko.“

„S hribov si se priklatil, Gorjanec,“ je zavpil razsrjeni Slavko. „Ti meni ne boš tako odgovarjal!“

„Še premajhen si, ti Slavček, da bi se kregal s tabo,“ se mu je posmejal Andrejec. „Kar lepo pojdi v sobo in naredi nalogo, da jih ne dobiš v šoli po prstih.“

To pa je razjezilo Slavkota še bolj. Stopil je tik pred Andrejca in mu zagrozil: „Še eno tako besedo, pa boš videl!“ — In pokazal mu je svojo drobno pest.

Andrejec pa se je zasmel zaničljivo. „Pritlikavec si, Slavko, bore pritlikavec...“

Takrat pa je zamahnil Slavko z roko in udaril Andrejca po prstih. Prstan je pa padel na tla in se zakotalil pod mizo. Razjezilo je to Andrejca. Pograbil je Slavkoto za uho in ga stresel.

Zavpil je razvajenček, vrata so se odprla, in vstopila je naglo gospa Nežičeva. Videla je, kako je držal Andrejec njenega sinčka za uho, in razhudila se je. Udarila je Andrejca čez roko.

„Kaj, ti boš tepel našega Slavkoto?“ je rekla togotna. „Ti pritepenec, kdo ti je dovolil? Delaj rajši in se uči, da boš kaj znal! Že pol leta sedi tukaj, pa nisi za nobeno božjo reč.“

V Andrejcu se je zbudila nekdanja trmoglavost in upornost. Mirno je pogledal gospo v obraz in ji odgovoril: „Zakaj me ne pusti v miru? Glejte, prstan mi je izbil iz rok, da se je zakotalil pod mizo.“

„Saj ni res,“ se je oglasil Slavko. „Sam ga je vrgel na tla, potem pa me je pograbil za uho.“

„Ti, Slavko,“ je vzkipeł Andrejec, „ti lažeš kakor cigan! Lahko te je sram...“

„Kar tiho bodi!“ ga je prekinila gospa. „Ti ne boš nikogar poučeval... Pojdiva, Slavko, da poveva očetu vse, kako hudoben je ta Andrejec.“

In zatožila sta gospa in Slavko Andrejca gospodarju, pa tudi Andrejec mu je povedal vse. Oj, in oče je bil žalosten, ker je moral verjeti tujemu dečku bolj kakor lastnemu otroku. Poklical je Slavkoto in mu zagrozil, da pojde klečat, ako takoj ne pove resnice. Dolgo, dolgo se je zvijal Slavko, a nazadnje je le zmagal strah pred klečanjem.

„Jaz... jaz sem izbil Andrejcu prstan iz rok,“ je rekel jokavo. Žalostno ga je pogledal gospod Nežič in mu govoril karajoče:

„Tako daleč si že prišel, Slavko! Ali še vedno ne veš, kako grda je laž? Deset let si že star, pa še vedno ne veš tega. Kaj ti je storil Andrejec, da mu tako nagajaš? Sirota je in nima nikogar na svetu. Ti bi ga moral rad imeti, ker je revež; tako ga pa samo zaničuješ in mu nagajaš, kjerkoli moreš... A zdaj ti velim, da moraš prositi Andrejca odpuščanja. Roko mu moraš podati, da ostaneta prijatelja.“

Dolgo, dolgo se je obotavljal Slavko. A ker je videl očetov strogi obraz, se je naposled vendar približal Andrejcu. V tla je gledal in mu molil desnico. Prijel jo je Andrejec, in Slavko je zamrmral komaj slišno: „Odpusti!“ ...

Težko je bilo to mlademu razvajenčku. Sram ga je bilo, in splazil se je tiho in povešenih oči iz sobe.

Zdelo se je, da se je od tistega dne Slavko poboljšal. Nič več ni nagajal Andrejcu; celo prijazen je bil z njim in je govoril z njim večkrat dobre besede. Toda Andrejec je dobro vedel, da mu dela Slavko za hrbtom vse druge reči. Mami ga toži, kadar more; za njim gleda vedno, če bi storil kaj napačnega, da ga zatoži potem očetu.

To pa je bilo Andrejcu zelo neprijetno. Sicer je imel čisto vest in se ni bal ničesar. Toda mučno mu je bilo, če je pomislil, da gleda Slavko vedno za njim in ve za vsak njegov korak. Postal je oprezen in nezaupen. Nikamor ni šel; samo ob večerih je stopil dol na vrt. Zalival je rožam in mislil grenke misli. Sam sebi se je zdel kakor ptič, kateremu so porezali peruti in ga zaprli v ozko kletko. Oj, da bi mogel! Pohitel bi na daljne planine in tam bi bil prost in vesel. Dobro bi mu bilo in srečen bi bil tako, če bi stal tam gori na skali, naslonjen na pastirsko palico, in gledal za svojo čredo.

Ob nedeljah popoldne pa je sedel na griču kraj mesta in gledal na daljne planine. Vedno bolj si je želel tja gori in težko, tako težko mu je bilo v tujini! Kolikokrat je že stopil z griča, da bi se napotil kar naprej proti planinam. Toda misel na gospo Amalijo mu je ustavila korak. Kaj bo rekla dobra gospa, če se povrne? Žalostna bo, ker ji tako vračuje dobre.

In vrnil se je Andrejec v svojo tiho sobico in živel žalostno in neprijetno življenje.

Neko nedeljo pa sta se odpeljala gospod in gospa vun na deželo, in Andrejec in Slavko sta ostala sama doma. Popoldne pa je šel Andrejec spet na hrib, a spremljal ga je Slavko. Sedel je Andrejec na kamnu in gledal na daljne planine. A Slavko ga je motil s tem, da je skakal vedno okrog njega in ga potezal za suknjič.

„Daj mir, Slavko,“ ga je prosil Andrejec. A Slavko se mu je posmehal, strgal mu klobuk z glave in ga vrgel dol v grmovje. Mirno je vstal Andrejec in šel iskat klobuk. Kmalu se je vrnil in se vsedel nazaj na kamen. Besedice ni rekel, ampak se je zagledal spet v svoje drage planine.

Slavko ga je gledal nekaj časa od strani. Potem se mu je pa spet približal in pričel skakati okrog njega. Nevoljen je postal Andrejec in ga prosil vnovič:

„Daj mi mir, Slavko!“

A Slavko se je smejal in mu govoril: „Ne dam ti miru! Pa samo zaraditega ti ga ne dam, ker to hočeš.“

Zaletel se je od strani v Andrejca in ga prevrnil s kamna. Pa se je razjezil Andrejec. Hitro se je pobral s tal in skočil proti Slavku. Nagajivec se mu je hotel umakniti, a izpotaknil se je ob visoko travo in zadel ob kamen.

Zaječal je Slavko in zajokal. Z lica se mu je udrila kri, oj, gosta in rdeča kri! Prestrašen je videl Andrejec vse to in si ni vedel pomagati. A kmalu je vstal Slavko. Z robcem si je zatiskal ranjeno lice in jokal obupno. Približal se mu je Andrejec, da bi mu pomagal. A Slavko ga je sunil v prsa in zavpil:

„Strani, hudobnež! . . . Le počakaj, ko prideš domov! Vse bom povedal očetu — zaprt boš, zaprt! Da boš vedel, me drugokrat metati ob kamen . . . Le počakaj!“

In hitel je Slavko po hribu navzdol in glasno jokal. Andrejec je pa stal vrh hriba in gledal za njim. Še enkrat se je ustavil Slavko tam doli pod hribom. S pestjo je zažugal Andrejcu in izginil potem v širnem drevoredu.

Andrejcu se je smilil ta paglavec. Rad bi mu bil pomagal, a Slavko je zavrnil tako sirovo njegovo pomoč. Doma bo povedal, da ga je vrgel ta gorjanec nalašč ob kamen. A ničesar mu ni storil; miren in priden je bil. Pa ga je zgrabil Andrejec in vrgel ob kamen! Verjela mu bo gospa, in tudi gospod mu bo morebiti verjel. Oj, in potem bo hudo Andrejcu! — Pred odhodom mu je še naročal gospod, naj pazi na Slavkota. Lepo je pazil nanj! Krvav in potolčen po obrazu stopi Slavko pred očeta in mu poreče: „Glejte, tako je pazil name! — Ob kamen me je vrgel tam na hribu, jaz mu pa nisem storil nič žalega. Priden sem bil . . .“

Gospod in gospa mu bodeta verjela, in Andrejcu se bo godilo slabo. Gospa ga ne bo pogledala več s prijaznim očesom, gospod pa bo ravnal strogo z njim. Nič več mu ne bo potrpežljivo kazal ene in iste reči po dvakrat ali trikrat. Kratko mu bo pokazal enkrat in mu zagrozil: „Tako naredi, če ne . . .“ Grdo ga bo pogledal in se bo obrnil potem od njega.

In Andrejec je že videl pred sabo neznosno prihodnje življenje. Že zdaj se je mučil toliko z delom, ki ga ni mogel razumeti in tudi ni imel veselja zanj. A kaj šele zanaprej! Izgubil bo gospodarjevo prijaznost — edini on ga je imel rad v tujini. A zdaj je minilo tudi to — neznosni bodo dnevi, ki pridejo.

„Kaj pa, če bi se ne vrnil več v mesto?“ je pomislil naenkrat Andrejec. „Kaj pa, če bi šel na pot proti planinam? Pastirsko palico poberem s tal in stopim pred strica Grego.“

Kar nenadoma je prišla Andrejcu ta misel, in spomnil se je besed, ki mu jih je govoril stric Grega v slovo. „Andrejec,“ je dejal takrat stric Grega, „če ti bo hudo, če te vse zapusti na svetu, takrat se pa spomni strica Grege in pridi k njemu na planino . . .“

Teh besed se je spomnil zdaj Andrejec. Na daljne planine je pogledal: lepe so bile in so se smehljale iz daljave, kot bi ga klicale k sebi. Vzdrhtelo je dečkovo srce v silnem hrepenenju po domačih tratah in senožetih. Ne, niti minute ne ostane več v tujini, ki je tako mrzla in neprijazna! Na pot k belim snežnikom — na solčno planino k stricu Gregi! — Nazaj, nazaj v planinski raj!

In stekel je Andrejec po hribu navzdol in se ni več ozrl nazaj na mesto. Hitel je dol na cesto in zavil dalje po nji proti zelenemu gozdu. Vroče mu je bilo od prehitre hoje, a ni se ustavil, da bi si obrisal znoj s čela. Le dalje je spel proti planinam. V hladni gozd je prišel in tam se je ustavil in oddahnil. Pogledal je nazaj in videl kos mesta že daleč za hribom. Vesel je bil Andrejec, kakor že dolgo ne. Nič ni pomislil, da ga čaka še dolga, dolga pot. Samo to je mislil, da bo kmalu na solčni planini pri stricu Gregi. Oj, kako mu bo potožil o neprijazni tujini! Poslušal ga bo stric; smilil se mu bo, pa ga bo obdržal za vedno na planini.

Andrejec je stopal naprej. Ko se je pa pričelo mračiti, je došel iz gozda v širno dolino. A ni ga bilo strah. Ko se je naredila noč, je prišel do kozolca. Prekrižal se je in se zavil v seno. Kmalu je mirno zaspal. Saj so bdele nad njim zlate zvezde in ga čvale . . .

Ko se je prebudil drugo jutro, je ravno vstajalo solnce izza nizkih holmov. Vesel je poskočil Andrejec na noge in se napotil po ravni cesti dalje. Više in više se je dvigalo solnce, a Andrejec je spel čil in vesel skozi zeleno polje. Ljudje so delali tam; svetile so se kose in tuintam je zvenela vesela pesem. Pogledali so na samotnega dečka, a nihče mu ni rekel žalbesede. Precej se je že nagnilo solnce in že davno je moralo biti poldne. Takrat pa je začutil Andrejec glad. Oslabele so mu noge in truden je stopal dalje. Naposled je prišel do samotne hiše ob cesti. Na leseni klopi je sedel starček in gledal prihajajočega dečka.

„Dober dan, dedek,“ je pozdravil Andrejec in se ustavil pri starčku.

„Bog daj, popotni deček,“ je odzdravil starček in gledal zvedavo Andrejcu v obraz. Od nog do glave ga je premeril in ga vprašal potem:

„Odkod in kam te pelje pot, oj, mladi fant?“

„Iz mesta grem domov — daleč tja gor, kjer so snežniki,“ je odgovoril Andrejec. „Sirota sem in nimam nikogar, kamor bi se zatekel.“

Pokimal je starček z glavo. „Ej, dosti je takih, ki pridejo k naši hiši in pravijo, da so sirote. Pa so sleparji in hudobneži. Oj, dobro jih pozna Godežev ded, dobro! Kajti oči ima, ki vidijo globoko v srce.“

Še enkrat je pokimal Godežev ded in nadaljeval: „Tudi tebi vidim v srce in vem, da si pošten in siromak. Veš, Godežev ded ima radodarne roke, četudi nima dosti posvetnega blaga. A kar ima, vse rad da siromakom, da molijo za Martina... Pojdi z mano, popotni deček!“

Vstal je dedek in težko in sključeno je šel v hišo, opiraje se na palico. Začuden je stopal Andrejec za njim in prišel v vežo. Velik kos kruha je odrezal starček in zavil v papir svinjine. V žep jo je stlačil Andrejcu in mu stisnil v roko dve beli desetici.

„Daleč je še tvoj dom,“ je govoril. „Težko ti bo še, preden zagledaš planine, kajti siromak si... Medpotoma pa moli za našega Martina. Ravnotak je bil, kot si ti zdaj, ko je odšel v tujino. A dolgo, dolgo je že tega; menda že dvajset let... Šel je in ni se povrnil več. Sam Bog ve, kod tava in če je pozabil na dom. — Zdaj pa pojdi, popotni deček! Dolga je še tvoja pot — pa moli za našega Martina.“

Solzne so bile starčkove oči. Hitro je stisnil dečku roko in šel trudoma nazaj v hišo. Zaprl je vežne duri — in Andrejec je stal sam pred hišo. Niti zahvaliti se ni utegnil dobremu dedku. Nekaj časa je še stal pred hišo, misleč, da se še prikaže dedek. A ni ga bilo več.

Obrnil se je Andrejec nazaj na cesto in šel naprej. Z veliko slastjo je použival kruh in svinjino, ki mu jo je bil podaril dobri Godežev ded. Mislil je na njegove besede, a ni jih mogel razumeti. Samo to je vedel, da mora biti starček zelo nesrečen. Morda je imel sina ali vnuka, ki mu je bilo ime Martin. Šel je Martin v tujino; izgubil se je tam in ni prišel več domov. Sivi dedek ga pa čaka in moli za njega. Žalosten je, ker ne pride Martin od nikoder...

Daleč, daleč je že bilo mesto za Andrejcem. Niti gorâ ni videl več, ki so obkrožale ravnino, kjer je stalo tisto mesto. Do samotnega gozdčiča

je prišel Andrejec, kjer je žuborel potoček. Vsedel se je Andrejec na mah in zajel s prgiščem hladne vode. Gledal je potem dol, kjer je stala že precej daleč Godeževa hiša. Oj, ubogi, dobri dedek! Kako rad bi ga potolažil, če bi ga mogel! A ne more ga in drugega ne more storiti, kakor da mu izpolni željo, ki jo je izrekel starček pred njegovim odhodom: „Za Martina moli!“ —

Pokleknil je Andrejec na zeleni mah. Roke je sklenil in zroč v jasno nebo je molil:

„Pošlji, dobrotni Bog, ubogemu dedku tolažbe. Privedi mu dragega Martina iz mrzle tujine. Srečno ga pripelji domov, kakor tudi mene k dragim planinam. Na kolenih klečim tu in te prosim, dobrotni Bog...“

Lahno so žuboreli drobni valčki in se poigravali ob belem pesku. Solnce se je nižalo počasi k zelenim goram in komaj slišen vetrec je vel prek doline. Andrejec je pa klečal ob potočku in molil za Martinovo in za svojo srečno vrnitev...

XIII.

Razkropile so se bile ovce daleč po planini. Le daljno, komaj slišno zvončkljanje je naznanjalo staremu pastirju, da so nekje visoko nad njim. A treba jih bo poiskati in prignati nazaj v stajo. Pot pa je tako strma, in daleč, daleč morajo biti te presnete ovce! Postane stari pastir in si z rokavom obriše znoj z vročega čela. Vzdihnil je bridko in izpregovoril samprisebi:

„Star si že, Jozov Grega. Tudi ta pastirska palica ti je postala že betežna... Ej, brez pomoči ne gre, ne gre več! — Treba se ti bo stisniti kmalu v samotno izbico in živeti samzase in čakati smrti. Dosti si si prihranil, da ti ne bo treba stradati, dosti.“

Še enkrat potegne stari Grega z rokavom preko čela. Potem pa gre dalje navkreber. Skalna je bila pot in polna korenin, ki so štrlele iz zemlje. Izpotakne se Grega tuintam in vzdihne vsakokrat:

„Nič več nisi za rabo, Grega! Da bi imel vsaj pomočnika kakor druga leta... Saj pravim, čemu je bilo treba Andrejcu iti v tujino? Pri meni naj bi bil ostal, pri meni. Tako bi ga potreboval zdaj — bolj kot svojo desno roko... Pa mi ga je speljala ta tuja gospa in ga poslala v tujino, da se izpridi. Saj pravim, ubogi fant!“

In skoro ježen je bil Jozov Grega na gospo Amalijo. Čemu ga je pregovorila, da je šel fant od njega? Oj, stokrat rajši bi bil Andrejec pri njem na solnčni planini, kakor pa tam v daljnem svetu. Trdno je bil prepričan Grega o tem. Oj, pa zdaj bi ga rabil, rabil tako! Vsega ne zmore Grega sam, in tudi ne oba pastirja, ki sta z njim na planini. Manjka jim mlade moči, dečka jim manjka, ki bi jim zaganjal živino s strmih reber. A Andrejec je bil kakor ustvarjen za to... Pa ga je premotila gospa Amalija in ga pregovorila, da je šel v tujino! Na vse pozabi tam, tudi na planino, po kateri je nekoč tako hrepenel.

Pa je mislil Grega, da deček ne bo obstal v tujini. Tožilo se mu bo po domačem kraju in širnih pašnikih. Hudo mu bo, da se mu bo trgalo

srece. Pa bo pustil vse in prišel nazaj čez kratek čas. Na planino bo prišel in pomagal staremu Gregi.

Dolgo je mislil tako veliki planinski pastir. A minevali so tedni in meseci, in Andrejec se je še vedno držal v tujini. Nekoč je še povedala gospa Amalija, da se Andrejec dobro drži v daljnem svetu. Pisal ji je, da mu gre dobro, in naj pozdravi strica Grego.

„Zdaj ga pa ne bo več nazaj,“ je pomislil takrat stari pastir. „Zaman čakam nanj . . .“

In res — Andrejca ni bilo! Pravzaprav je bil Jozov Grega vesel, da se mu godi dobro. Rad ga je imel, kakor bi bil Andrejec njegovo lastno dete. A vendar se je bal, da ni to res, kar piše deček. Dobro ga je poznal in vedel, da Andrejec ne bo potožil nikoli, pa če bi mu še tako slabo predlo. Preveč je samsvoj in trmoglav, da bi tožil komu drugemu.

Tako je mislil stari Grega tudi danes, ko je sopihal po strmem bregu. Star je že bil in težak mu je že postal pastirski posel. Zato pa je tudi tako pogrešal Andrejca. Že je prišel do srede brega, ko zasliši visoko nad sabo vesel vrisk.

„Aha,“ pomisli, „to je Miha. Hvala Bogu!“

In zavpije Grega proti vrhu, držeč dlani blizu ust:

„Naženi ovce nazaj. Miha — oj, Miha!“

„Hoj, dobro!“ se odzove glas visoko tam gori. Vedno glasneje je postajalo zvončkljanje — in kmalu se je prikazala tropa ovac, ki je hitela po bregu navzdol. Za njo pa je sopel pastir Miha in jo priganjal z glasnimi klici.

Jozov Grega pa je šel nazaj h koči. Zakuril je na ognjišču in pristavil ponev. Kmalu se je začelo kaditi iz ponve, in prijeten duh je napolnil preprosto kuhinjo. Prišla sta pastirja Miha in Joža. Vsedla sta se na leseno klop kraj stene in čakala večerje. Sonce je ravno zašlo za gore; glave bližnjih snežnikov so žarele v čisti rdečici, in hladen veter je vel preko planine.

V veselem pogovoru so povečevali trije pastirji. Potem pa so se vsedli pred kočo. Gledali so daleč doli v dolino in so ugibali, če se je zgodilo tam doli kaj novega. Kajti že štirinajst dni je minilo, da ni bil nihče v dolini. Nocoj pa se je spomnil tega stari Grega in se tudi spomnil, da jim primanjkuje tega in onega. Zato se je obrnil k pastirju, ki se je zval Joža, in mu rekel:

„Ti si najmlajši, Joža. Jutri moraš v dolino, da nam prineseš to in ono. V jutru zaženeš krave na Hude ravni in stopiš potem dol.“

„Dobro, pa pojdem,“ je pokimal Joža. Naštevai mu je nato Grega vse, kaj naj prinese s seboj. Poslušal ga je Joža, in ko je stari pastir končal, sta vstala z Miho in odšla na podstrešje spat.

Grega je ostal sam pred kočo. Zamislil se je globoko v svoje misli. Izza snežnikov je pogledal mesec in obsvetil s srebrno svetlobo mirne planine. Bila je krasna poletna noč. Tiho je bilo vse okrog; le gorski potoček, ki je padal nedaleč čez visok slap, je šumel enakomerno. Mesečni

žarki so obdali bele, ponosne skale s prozornim, srebrnim pajčolanom nekaj skrivnostnega. Morda so vstali škratje iz skritih špilj in kopljejo rumeno zlato? Morda pa plešejo zagorske vile v čarobnem gaju pod Škrlatico svoje kolo?

Gledal je stari pastir v to krasoto in srce mu je bilo mirno in srečno. Nikoli ni še stopil iz tega sveta; nikoli si ni želel v daljni svet. Saj je vedel, da v tujini ni dobro in ni sreče. Doma vlada mir in zadovoljnost, doma pod visokimi snežniki. — Tudi na Andrejca se je spomnil Grega tisti večer. Bog vé, če je siromak srečen in vesel?

Mislil je že vstati stari pastir in iti k počitku. A takrat se je dvignila tam za grmovjem človeška postava, in tih in proseč glas je prišel do njega:

„Stric Grega . . .“

Začuden je pogledal stari pastir na grmovje in v svojem začudenju ni izpregovoril besedice. A takrat je ponovil neznanec že drugič njegovo ime. Glas je bil razločnejši in še bolj proseč.

„Stric Grega!“

Vesel je vstal starec in stopil v grmovje. Približal se mu je neznanec, in Grega ga je spoznal.

„Ti si, Andrejec?“ se je razveselil. „Raca na vodi! Kako pa ti prihajaš na planino? Saj si daleč, daleč v tujini. No, pa kaj takega!“

„Ne bodite hudi, stric Grega,“ je govoril deček. „Hudo mi je bilo v tujini. Pa sem pobegnil, ker sem si mislil, da najdem pri vas pomoči.“

„Hm,“ je dejal Grega, „saj sem si mislil, da pride tako. Torej se ti je godilo hudo? Pa si pisal, da ti je dobro v tujini.“

„Oj, gospe nisem hotel žalostiti,“ je odvrnil Andrejec. „Tako so bili dobri z mano.“

„Razumem, razumem,“ je pokimal stari pastir. „Oj, Andrejec, lačen si gotovo in utrujen od dolgega pota. Pojdi z mano v kočo.“

In stopila sta v preprosto kuhinjo. Razpihal je Grega na ognjišču ogenj, in Andrejec se je stisnil k njemu, kajti zeblo ga je. Že ves večer je tičal tam za grmovjem, a se ni upal približati koči, ker se je bal drugih dveh pastirjev. Sočutno ga je gledal stari pastir, in zelo se mu je smilil mladi deček. Roko mu je položil na ramo in mu rekel:

„Nič se ne boj, Andrejec! Dokler živi stari Grega, se ti ni bati ničesar. Vedel sem, da ne ostaneš v tujini; vsak dan sem te pričakoval. No, nazadnje si pa le prišel.“

Hvaležno ga je pogledal Andrejec. Oj, zopet je pri dobrem stricu Gregi! Pozabljene so vse bridkosti, ki jih je moral okusiti v tujini in na dolgem potu. Pri stricu ostane zdaj vesel in srečen, in nikoli, nikoli več mu ne stopi noga v tujino. Na planino je prišel, kamor si je želel vedno, in na planini bo živel zdaj radostne in srečne dneve.

Stari pastir mu poda skledico mleka. Nadrobi mu vanj kruha. in Andrejec je jedel hlasno, kajti lačen je bil. Ko se je nasitil, je pričel pripovedovati o svojem življenju v tujini. O delu je pripovedoval, ki ga je sovražil, ker ga ni mogel razumeti in ni imel zanj veselja. O Slavkotu je

pravil in o svojem begu. Dolga je bila pot do domačega kraja; štiri dni je hodil, da je zagledal pred sabo bele snežnike. Jokal je od veselja, ko je zazrl rodno vas. A vendar se je je ognil in odšel v velikem ovinku proti planini, ker ga je bilo sram ljudi. Naravnost k stricu Gregi je hotel, zato pa se je napolil na planino in dospel sem ravno takrat, ko je zahajalo solnce. Za grmovje se je skrili in se ni upal pokazati, ker se je bal, da bi ga ne zasmehovala Miha in Joža. Ko pa sta odšla pastirja, je poklical strica Grego.

Jozov Grega ga je poslušal molče. Ko je nehal deček, ga je vprašal: „Kaj pa zdaj, Andrejec? Kaj misliš zdaj?“

„Pri vas ostanem, če me ne boste zapodili,“ je odgovoril Andrejec in pogledal staremu pastirju proseče v oči. In razveselilo se je starcu srce. Prijel je fanta za roko in mu govoril:

„Ne bom te zapodil. Potrebujem te, Andrejec. ker sem že star in so mi opešale noge. Pri meni ostaneš, dokler me Bog pusti živeti. Po meni pa podeduješ moj posel. Ne bo ti težko. Srečen boš in zadovoljen, samo če boš hotel, Andrejec, če boš hotel...“

Vesel in srečen se je oklenil Andrejec starčkove desnice. Ni mogel izpregovoriti besedice. Samo v oči mu je gledal hvaležno in ni vedel, kako bi se mu zahvalil.

„Oj, dobri stric Grega!... Dobri stric Grega!“

Tako je ponavljal in je bil vesel, da bi bil šel vun na planino in prepeval sam glasno, da bi se razlegalo na bele snežnike in tja dol v tiho dolino. Vse širom okrog bi vedelo, da je dosegel nocoj Andrejec svojo srečo, ki jo je iskal zaman v mrzli tujini. Na planino je prišel; oklenil se je strica Grege okrog vrata, kakor se je oklepal v davnih, davnih dneh svojega ljubega očeta, ki spi zdaj v hladnem grobu. Pa je našel zdaj Andrejec svojo srečo in morda, morda je ne izgubi več...

Visoko se je že dvignil mesec nad bele gore. A Jozov Grega in Andrejec sta se še vedno pogovarjala. Naposled pa se je jel dečka lotevati zaspanec. Izmučen je bil od dolgega pota, in noge so ga bolele. Stiskal se je k ognjišču in poslušal Grego, ki mu je pravil novice. Težke so mu postajale trepalnice, in komaj je še gledal. Veselo je prasketal ogenj, in stari pastr je pripovedoval zgovorno. Naposled se mu je zazdelo čudno, zakaj da Andrejec le molči. Nagnil se je bliže k njemu in se nasmehnil.

Mirno je sedel Andrejec kraj ognjišča. Glava se mu je nagnila na prsi in spal je, sladko spal. Luč svetlega ognja mu je padala ravno na lice. Spal je Andrejec in se smehljaj v sanjah. Saj je našel nocoj svojo srečo, pa bi se ne smehljaj!...

(Konec prih.)

